

Jana garesti

NBEren Elikadurarako Mundu Programak eginiko premiazko deialdiaren berri emanaz amaitu genuen aurreko Glokalia. Gogoan izango duzue zelan programa hori 500 milioi dolar eskuratu guran zebilen, estatu aberatsei eskean, diru hori lortu ezik moztu egin beharko zuelako 73 milioi laguni emaniko ezinbesteko elikadura-laguntza.

Denbora igaro da ordudunik baina gauzek ez dute hobera egin, elikagaien prezioak batez beste %20 igo baitira. FAOk dio 2007an munduan oro har %40koa izan zela jakien garestitzea. Munduko Bankuaren arabera, berriz, 2005a erreferentzia-urtetzat hartuz gero igoera %83koa izan da. International Food Research Institute erakundearen iritziz, gainera, 2020a bitartean igoera %26tik %135era bitartekoa izango da.

Pasa den abendutik 37 herrialdek pairatu behar izan dituzte elikadura-krisiak eta 20k prezioen gaineko kontrola jarri behar izan dute indarrean: Mexikon, Indonesian, Yemenen, Filipinetan, Kanputxean, Marokon, Senegalen, Uzbekistanen, Ginean, Mauritanian, Egipton, Kamerunen, Bangladeshen, Burkina Fason, Boli Kostan, Perun, Bolivian eta Haitin kalera egin du jendeak, protestan.

Azkuek jasotako hura, satorraren tratua egitea, horixe izan dela, azken batean, bioerregaiena: asto bati buztana atera eta besteari sartu (Garatek jasotakoa da azken hori), gabezia bat estali... aldamenen tamaina bereko zuloa utzita. Bitxia da ikustea zelan garai batean elikadura kontuetan ia beregain ziren herrialdeak (Haiti bera, konparazio baterako) orain inportazioen mende dauden euren hornidura-premiak asetzeko.

Inportazioen mende egote horrek zerikusi zuzena dauka gaur egun nekazaritza- eta abeltzaintza-produktuen merkata kontrolpean duten bost erraldoiekin (Monsanto, DuPont, Dow Agrisciences, Sygenta eta Bayer CropScience AG): monolaborantza sustatu dute kostatuta ahala, hazien gaineko kontrola erdietsi, produkzio-prozesua goitik beheara menderatu... eta laborantza-lurak bioerregaien ekoizpen-planta bihurtu guran dabilta orain: aurreikuspenek diote datorren urtean munduan ekoiztutako artoren heren bat etanola sortzera bideratuko dela, hortik atera kontuak (gurean, barbarako, hirugarren biodiesel planta egitea onartu berri dute Bilboko Portuan).

Nolanahi dela, jana ez ezik erregaiak eurak ere ederto garestitu dira.

Garestitze hori dela kausa, garraiolarien greba betean gaudete eta, lerrook idazten ari naizela, Volkswagenen Landabengo plantan, Oronan eta Irizarren produkzioa eten behar izan dute hornidura arazoaren ondorioz; Michelinen bertan ere gaur erabakiko dute zer egin, baina litekeena da lantegia ixtea. Erraldoiak buztinezko hankak dituela, berba batean.

Egunotan supermerkatuetan ikusi diren irudiek, bestalde, zer pentsatua ematen dute. Elikadura beregaintasunaz jardun dut apur bat gorago. Gaur egun Euskal Herria kontu horietan zenbateraino den beregain gogoan izanda, zer eragin izango luke garraio-krisi hipotetikoki luze batek?

Hemen eta orain zientzia-fikzioa da apika galdera hori planteatze hutsa, baina erregai fosil merkeen aroaren amaieran geroz eta gehiago barneratu ahala (15 urte? 20 urte?), orduan eta sendotasun gehiago har lezake hipotesi zoro-antzeko horrek.

Brecht akordura (berriro)

NBERen Elikadurarako Mundu Programaren auziak beste kontu bati heltzeko aitzakia ematen du: nazioarteko lankidetzaren aferari, hain zuzen. Teoria hutsean behinik behin,

NBERi berari legokioke krisi larrietan lankidetza hori bultzatzearen ardura nagusia. Haatik, honezkero sobera ezagun diren erakunde horren defizit demokratikoez gain (Batzar Nagusia eztabaida-foroa baino ez da, Segurtasun Kontseiluan hartzen direlako benetako erabakiak, eta hor, jakina denez, bost partaide iraunkorrek agintzen dute euren beto-eskubidea baliatuta, gainerako hamar kideak txandakatuz doazen bitartean), beronen beste defizit batzuk ere nabarmenegiak dira: ekonomikoak, adibidez.

Diru-arazo horiek konpontze aldera, 1998an akordioa sinatu zuen Kofi Annanek Nazioarteko Merkataritza Ganberarekin. Akordio horretan, multinazionalen presioei meneginez (haiek kitatu baitzuten NBEn zorraren zati bat), kapitalen zirkulazio askea eta mundu osoko merkataritza libre sustatzeko konpromisoa hartu zuten Nazio Batuek. Arestian aipatu ditugun abeltzaintza- eta nekazaritza-arloetan sortu diren monopolio handiek, argi dago, itzelean eskertzen dituzte tankera horretako erabakiak.

Badira krisi humanitario larriei aurre egiten saiatzen diren beste nazioarteko erakunde batzuk ere. MSF (Mugarik Gabeko Medikuek) da horien artean ezagunenetako bat. Aitor Zabalgogezkoa algortarra koordinatzaile lanetan dabil bertan. Izana da Txetxenian, izana da Kolonbian, izana Afrika beltzean, hamaika bazterretan, eta tsunamien eta gisako hondamendien ondorioak bertatik bertara ikusi izan ditu behin baino gehiagotan. Miel Anjel Elustondok egin dion elkarrizketa irakurtzen ari naiz:

[...] Munduan, berriz, berrehun proiektu inguru ditugu abian. Dena dela, *egoerak konpontzen laguntzeko* esan duzu zuk, eta uste horixe du iritzi publikoak, baina oker dago. Hori ez da horrela. Alegia, gure erakundeak ez du ezer konpontzen, ezta konpontzen laguntzen ere. Guk laguntza humanitarioa ematen dugu, zaurian benda jartzen dugu, ez besterik. [...]

Urtean bost milioi haur jotzen ditu goseak edota elikadura eskasak; izan ere, ez dute malnutrizio hori galaraziko lukeen jaki prestatuak [hona berriro elikadura beregaintasunaren kontua] eta heriotzara bidean dira. Batzuek galdetuko

dute nola litekeen, XXI. mendean, gosearen arazoak, malnutrizioa eta, konpondu gabe irautea. Horiei esan behar diet ekonomia kontua dela. Guk, azken finean, ez diegu sobera duguna besterik ematen, ez behar dutena, gure hondarrak baizik. Horrela jokatzten dugu, eta ez da nahikoa.

Bazegoen gordinago esaterik, ez ordea argiago: «[...] gure erakundeak ez du ezer konpontzen, ezta konpontzen laguntzen ere. Guk laguntza humanitarioa ematen dugu, zaurian benda jartzen dugu, ez besterik.» Eta, hala ere, zer egin giza-hondamendiak begi-bistan ikustean? Besoak antxumaturik gelditu?

Alabaina, Laboa eta Brechten berbak behin eta berriro datoz gogora:

[...] Mundua ez da era hortan aldatzen,
gizonen hartu-emanak ez dira hobekitzen,
zama-aroa ez da hola laburtzen...
baina gizon batzuek gau batez, ohea dute,
aterbean haize hotzik ez eta
bereri zijoakien elurra, karrikan ari da...

Bata (mementoko premiei erantzun beharra) zein bestea (salaketa eta informazio lana) premiazkoak dira, baina nago egungo GKE gehienek ez ote duten lehenengoa lehenesten bigarrenaren kaltetan, zama-aroa bere horretan dirauen bitartean...

Urrutiko intxaurrak

Lehen ere bazterretan eraikuntza gutxi zegoela-eta, basamortuak etxez jostea da orain azken moda. Nafarroatik gerutu samar, Monegroren, Las Vegas inspirazio-iturri duen Gran Scala egitasmoa bultzatu guran dabil Aragoiko Gobernua (International Leisure Development enpresa-taldearekin batera): 2.025 hektareako azaleran sortuko dituzte 4 parke tematiko, 32 kasino, 72 hotel, 200 jatetxe, 32 museo, hipodromo, golf zelaia, kongresu jauregia eta merkataritza gunea. Noiz eta, uraren eta energia-iturrien krisiaz geroz eta gehiago hitz egiten den garaietan.

Horregatik hain zuzen, behin hazkundeari lotzekotan (Iruñea aldamenean eraiki beharreko hiriaz ere balegoke zer idatzirik), aukeran gurago Masdar eredu: Arabiar Emirerri Batuetan munduko hiri ekologikorik handiena izango bide dena eraikitzen hasi da Masdar enpresa; Masdar City deituko da hiria eta 50.000 lagun biziko dira bertan 2013tik aurrera. Helburua teknologia berdeen munduko erakusleiorik handiena eraikitzea ei da. Horretarako, ur eta energia kontsumoa ahalik eta txikiena izango da, birziklapenean oinarrituko omen dira prozesu guztiak, bidaia gehienak oinez edo bizikletaz egingo dituzte (autoa baztertuko duen garraio-sistema automatizatua edukiko dute) eta, eguratsera CO₂-rik ez igortzeaz gain, energia guztia iturri berriztagarrietatik lortuko omen dute.

Politegia egia izateko? Laster frogatu ahal izango dugu urrutiko intxaurrak benetan hamalau ote diren. Izan ere, Abu Dhabi-ko (zazpi emirerri arabiarretako bat) enpresak Getxoko Sener-ekin (gerra-hegazkinak eta misilak egiten dituen berbera) akordioa sinatu du, orain artean behinik behin lar ekologista izan ez den Bizkaiko Diputazioa aita-ponteko dela. Egoitza Getxon daukan Torresol Energy enpresa sortu da batuketa horretatik, eguzki-energia sustatuguran. Afrikan, Ekialde Hurbilean, AEBetan, Mediterraneo inguruko herrietan eta Australian eguzki-energia plantak sortzea ei dute xede.

Hazkundean oinarritutako eredu zalantzan jartzen ez duen kapitalismo berdea modan jarri zaigula, alegia. *Le signe des temps*, beharbada, baina, hala ere, ez liguke kalterik egingo Txalapartak atera berri duen *Consumir menos, vivir mejor* lanari erreparatzeak (helbide honetan doan jaits dezakezu gainera: www.nodo50.org/consumirmenosvivirmejor/).

110

Ikuspegik eta Unesco Etxeak ikerketa baten berri eman duete oraintsu; beronen emaitzek diote EAEn egun 110 ama-hiz-

kuntza ezagutzen direla. Zer eragin dauka horrek gure hezkuntza sisteman? Xabier Aierdik *Jakin*-en aurreko zenbakian zioenez, «[...] egun [Hego Euskal Herrian] 18.000 lagun inguruko atzerri ikasleria dago, itunpekoan %35 eta publikoan %65. Ereduka, %41 A ereduan matrikulatua, %29 B ereduan eta %30 D ereduan».

Mundu globalak denon eskemak hankaz gora jarri ditu, gutxi-asko. Konplexutasuna, holokonektibitatea eta ziurgabetasuna dira garai berrien ikur, eta hezkuntza sistemak gizarte aldakor horretarako prestatu behar ditu XXI. mendeko ikasleak. Aukerak eta mehatxuak, bistan denez, eskutik helduta datoz orain ere, eta norberari dagokio balantza alde batera edo bestera eroraraztea.

Miribillako eskola publikoa (San Frantzisko auzoan, Bilbon), jatorri ugaritako umeak biltzen dituen arragoa, mehatxu modura ikusi du jende dezentek, hainbestearaino non ez baitute euren umerik bertara bidali nahi; bada ordea eskola hori aukera modura ikusten duen gurasorik ere. Gurasook, irudimena hauspotuta, ekimen txalogarriak egiten ari dira, zenbait boluntario lagun dituztela. Nere azken horietakoa da; astero joaten da bertara beste boluntario birekin, 6 urteko 18 ume inguruko talde askotariko batengana: Nekane, Joel, Cristian eta Talia ijitoak, Derian eta Ionut hegoamerikarrak, Fabian Afrika beltzekoa, Kevin txinatarra, Issa sahararra...

Umeek pentsatzen dute boluntarioek soilik euskaraz dakitela, eta, horrenbestez, euskaraz egitera derrigortuta daude eurak ere. Taldean moldatzeko eta elkarlana jorratzeko estrategiak garatzen laguntzen dizkiete. Bizikidetzaz inoiz ez da erraza, baina Nerek dio berari gutxienez esperientziak balio izan diola aurreste batzuk hausteko eta beste ohitura eta logika batzuk ezagutzeko.

Nago horrelako askoz gune gehiago beharko ditugula 110 hizkuntzadun gizarte honetan, ezen pauso txiki bat baino ez baitago ezagutza ezetik mesfidantzara, eta beste bat baino ez hortik eta beldurrera (edo erdeinura, edo gorrotora...)...¶